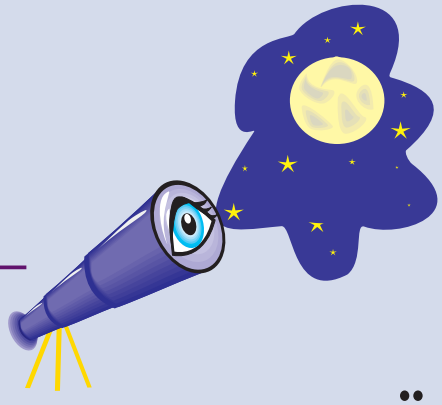

Gökyüzü

Alp Akoğlu

Venüs Güneş'in Önünden Geçecek

Sonunda heyecanla beklediğimiz gün yaklaştı. 8 Haziran'da, pek sık karşılaşmadığımız bir gök olayına, Venüs,'ün Güneş'in önünden geçişine tanık olacağız. Yalnız iki gezegen, Merkür ve Venüs, Güneş'in önünden geçebiliyor. Çünkü bu gezegenlerin yörüngeleri Dünya'nınkine göre Güneş'e daha yakın. Merkür, yüz yıl içinde ortalama 13 kez, Venüs'se yaklaşık 2 kez Güneş'in önünden geçer. Venüs son geçişini 122 yıl önce yapmıştı. İşte bu durum, Venüs geçişini en ilginç ve en ender gök olaylarından biri yapıyor.

Ülkemiz, geçişin en iyi izlenebileceği yerler arasında. Venüs geçişi, 8 Haziran 2004'te, saat 08:19'da, Venüs ve Güneş'in görünür disklerinin birbirine değmesiyle başlayacak. Saat 08:39'da Venüs, tümüyle Güneş diskinin içinde yer alıyor olacak. Geçişin ortası 11:21'de. 14:03'de Venüs, Güneş diskinin kenarına içten değecek. 14:22'de, Venüs'ün Güneş diskinin önünden tümüyle ayrılmasıyla geçiş sona erecek. Venüs'ün görünür çapı, Güneş'inkinin yalnızca 33'de biri kadar. Bu da, geçiş sırasında Güneş'in parlaklığında herhangi bir değişim göremeyeceğimiz anlamına geliyor.

Venüs'ün görünür çapı, Güneş'inkine göre çok küçük olsa da, büyültme olmaksızın Güneş diskinin önünde bir leke gibi görülebilir. Ancak, güvenli bir filtre olmadan Güneş'e çok kısa bir süre için bile bakmak gözde kalıcı hasara yol açar. Zaten Güneş'in parlaklığı nedeniyle çıplak gözle Venüs'ü görmek olanaksız. Bunun için, ya güvenli bir filtre kullanmak ya da Güneş'i dolaylı olarak gözlemeye yarayan yöntemlerden yararlanmak gerekir. Bunun yanında, fotoğraf filmi, disket içi ve isli cam gibi malzemeler, Güneş'e bakıldığında rahat bir görüş sağlasa da güvenli değiller. Çünkü, göze zarar veren ışınımı geçirirler.

Güneş gözlemi yapmanın en iyi ve güvenli yolu, Güneş'in görüntüsünü beyaz bir zemine yansıtarak yapılan gözlemlerdir. Bu şekilde Güneş'in büyük bir görüntüsünü elde etmekle kalmaz, göz sağlığımızı da tehlikeye atmamış oluruz. Bir kartona çiviyle açacağınız küçük bir delikten, Güneş'in görüntüsünü bir kağıda ya da yere düşürebilirsiniz. Delik ne kadar küçük olursa görüntü o kadar net, ama bir o kadar da silik olur.

Eğer bir dürbün ya da teleskopunuz varsa, bunu kesinlikle Güneş'e bakmak için kullanmayın. Ancak, dürbün ya da teleskopu Güneş'e doğru çevirip, Güneş'in görüntüsünü yaklaşık 1 metre öteye yerleştireceğiniz bir kartona düşürebilirsiniz. Bu görüntü, kartona açılan delik kullanılarak oluşturulan görüntüye göre çok daha parlak ve net olacaktır. Bu arada, teleskopla Güneş'i bulmaya çalışırken kesinlikle göz merceğinden ya da teleskopun bulucu dürbününden bakmayın. Bunun yanında, teleskop ya da dürbünü uzun süre Güneş'e çevirmek, merceklerin ve başka parçaların aşırı ısınmasına neden olabilir. Bu şekilde uzun süren bir gözlem yapmaktan kaçınmalısınız.

Venüs geçişini, güvenli filtrelerle donatılmış teleskoplarla yapmak isterseniz, bazı kurum ve toplulukların düzenleyeceği etkinliklere katılabilirsiniz. Ankara'da, ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi önünde, Ankara Üniversitesi Gözlemevi de Ahlatlıbel Gözlemevi'nde halka açık gözlem düzenliyor. TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi (TUG), saat 13:00'de Antalya Akdeniz Üniversitesi Yerleşkesi'nde halka açık bir konferans verecek ve ardından geçişin son evrelerini dev ekrana yansıtarak naklen gösterecek; bir de yarışma yapacak (Ayrıntılı bilgi: http://www.tug.tubitak.gov.tr). TUG, geçişi İnternet üzerinden canlı olarak yayımlayacak (http://www.tug.tubitak.gov.tr/venus_transit/). TUG ayrıca, geçişin bir gün öncesinde, 7 Haziran'da yazılı görsel basın mensuplarına bilgilendirici bir sunum yapacak. Bunlar yanında, yaşadığınız kentte etkinlik olup olmadığını, orada bulunan gökbilim topluluklarından ya da astronomi bölümlerinden öğrenebilirsiniz.

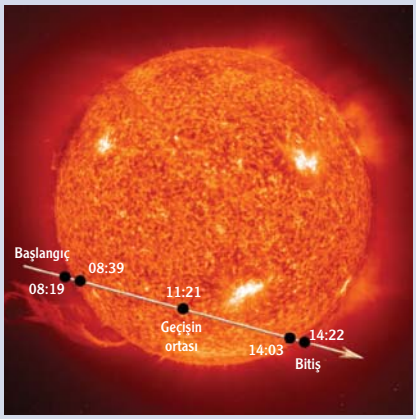

1 Haziran saat 23:00; 15 Haziran saat 22:00; 30 Haziran 21:00'de gökyüzünün genel görünüşü

Haziran'da Gezegenler

Venüs, Mayıs ayındaki hızlı alçalışını bu ayın ilk günlerinde de sürdürecek. Güneş'in önünden geçtikten sonra, gezegen artık sabah gökyüzünde yer almaya başlayacak ve gökyüzünde hızla yükselecek.

Venüs, sabah gökyüzüne geçtikten sonra **Jüpiter**, akşamın en parlak gezegeni. Gezegen, gece yarısı civarı batmış oluyor.

Satürn ve ondan daha sönük olan **Mars**, akşam ufkun üzerinde iyice alçalmış durumdalar. Satürn, alçalışını daha hızlı sürdürdüğünden, ayın sonlarında gözlerden uzaklaşmış olacak. Mars'sa, Güneş battığında ufkun yaklaşık 25 derece üzerinde olmasına karşın, sönüklüğü nedeniyle dikkat çekmiyor.

Merkür, ayın ilk günlerinde sabah gökyüzünde, son günlerindeyse akşam gökyüzünde. Gezegen, ayın ortalarında Güneş'le yakın konumda olacağından gözlenemeyecek.

Ay, 3 Haziran'da dolunay, 9 Haziran'da sondördün, 17 Haziran'da yeniay, 25 Haziran'da ilkdördün evrelerinden geçecek.